

Extrait du CGTCatalunya.cat

<http://cgtcatalunya.cat/spip.php?article12671>

Fàbriques recuperades a l'Argentina: Sota el neoliberalisme de Macri, la resistència no cessa

Date de mise en ligne : dilluns 13 de novembre de 2017

CGTCatalunya.cat

En l'actualitat existeixen 315 fàbriques recuperades a Argentina que lluiten per seguir endavant i configurar una nova manera d'empresa autogestionada.

Una de les experiències més valuoses que van deixar les mobilitzacions populars després de la crisi del 2001 a Argentina, al costat de les assemblees de barri i el moviment piquetero, va ser la de les fàbriques recuperades. Si bé era un fenomen que venia donant-se des de l'ajust neoliberal del govern de Carlos Menem en els anys 90, és a partir de 2001 quan aconseguix una dimensió rellevant.

El tancament massiu de centres de treball va impulsar a centenars de treballadors a prendre'ls i fer-se càrrec directament de la producció i distribució, en condicions molt difícils. Moltes d'aquelles experiències van ser incapaces de mantenir-se, mentre que unes altres han romàs fins ara i hi ha hagut nous processos de preses d'empreses en aquests anys. Fàbriques mítiques com la impremta *Chilavert*, de Buenos Aires, o la fàbrica tèxtil *Textiles Pigüé*, així com una multitud de petites empreses com els restaurants *La Casona*, *Lalo* o *Los Chanchitos*, també a Buenos Aires, donen fe de la vitalitat de totes aquestes experiències.

En l'actualitat 315 empreses es troben recuperades pels seus treballadors a Argentina, donant ocupació a més de 10.000 persones. La seva situació és heterogènia, així com el plantejament polític i social en el qual se situen. Moltes d'elles es van vincular a altres moviments populars, utilitzant per exemple les seves instal·lacions com a seu per a la creació de batxillerats, escoles o menjadors populars, i trencant així el seu aïllament com a empreses privades regides per la competència. És el cas de la impremta *Chilavert*, on també es troba la seu d'un batxillerat popular, d'un centre cultural per a la comunitat (*Chilavert Recupera*) i del Centre de Documentació sobre Empreses Recuperades engegat pel Programa *Facultad Abierta* de la Universitat de Buenos Aires. Unes altres van anar adaptant-se a un funcionament convencional, reproduint la divisió entre dirigents i dirigits o sotmetent-se a una forta autoexplotació per mantenir la competitivitat.

Hi ha tant fàbriques dedicades a la producció industrial com a empreses de serveis de diferent tipus, com l'emblemàtic *Hotel Bauen* de Buenos Aires. Les articulacions entre les diferents experiències són també diverses -han existit federacions i coordinadores de diferent tipus-, com ho ha estat la seva relació amb les institucions, especialment sota els diferents governs kirchneristes.

Els violents desallotjaments recents a la província de Buenos Aires de la impremta *AGR-Clarín*, després de 82 dies d'ocupació obrera, i de la fàbrica de *Pepsico* el 13 de juliol, ocupada pels treballadors des de gairebé un mes després de l'anunci de tancament patronal, han tornat a posar en relleu els processos col·lectius de presa del lloc de treball. Aquestes ocupacions de fàbriques tenen en la majoria dels casos un caràcter reivindicatiu -es tracta de mesures de força per evitar acomiadaments o tancament patronal-, però en ocasions el desenvolupament de la lluita acaba donant lloc a la recuperació de la unitat productiva pels treballadors.

Una de les zones on s'estan donant algunes de les més importants experiències recents d'ocupació obrera és la província de Neuquén, al nord de la Patagonia, un territori amb una rica tradició de lluita social. És precisament a la capital on es troba un dels símbols més importants d'empresa recuperada sota control obrer del cicle de 2001, l'empresa de ceràmica *Zanón*, rebatejada com *FasinPat* -Fàbrica Sense Patró-. Al costat d'altres empreses del sector a la mateixa zona, com a *Cerámica del Sur* (sota gestió obrera des de 2009), *Cerámica Stefani* (2010) i *Cerámica Neuquén* (2014), han constituït un important pol d'autogestió agrupat en el *Sindicato Ceramista de Neuquén*.

L'experiència de *ex-Zanon/Fasinpat*, que ha estat la major fàbrica de ceràmica d'Amèrica Llatina, s'ha convertit en un emblema que va aconseguir projecció internacional després d'aparèixer en el documental *La Toma* de Naomi Klein,

però és també una mostra dels límits i dificultats de les empreses recuperades per sobreviure en un comprat capitalista. En els seus 15 anys de marxa com a empresa sota control obrer -una modalitat diferent de la de cooperativa legal tal com és adoptada per la majoria d'empreses recuperades- ha passat per diferents etapes, travessant actualment una situació econòmica molt difícil deguda a factors interns i a una posició de desavantatge al mercat. A nivell simbòlic, no obstant això, continua ocupant un lloc destacat en el moviment popular a Neuquén i l'Argentina, i constitueix un focus d'agitació política en les diferents mobilitzacions.

Les recents ocupacions obreres a Neuquén

A pocs metres de *Zanón* es troben les fàbriques *Textil Neuquén* i *Madereras al Mundo* (MAM), en les quals s'han donat recentment experiències d'ocupació pels seus treballadors i treballadores. En el cas de *Textil Neuquén*, amb una plantilla gairebé exclusivament femenina, més de 35 treballadores de l'empresa han ocupat durant sis mesos les instal·lacions després del buidatge dut a terme pels empresaris. El procediment patronal revela la connivència amb l'aparell estatal: després de rebre diferents crèdits públics per a la renovació de maquinària, equivalents a més de 600.000 euros, la Direcció de l'empresa va procedir a tancar-la al gener passat, sostraint les màquines i mobles.

Els mesos d'ocupació de la fàbrica han estat un període d'intensa activitat: talls de carretera, manifestacions, menjadors, trobades, festes... que han permès teixir llaços de solidaritat amb diferents sectors socials (aturats, moviment de dones, víctimes de repressió, altres conflictes laborals...).

El que inicialment era una exigència de represa de l'activitat en les condicions anteriors s'ha anat convertint en una aposta per l'autogestió, que ha cristal·litzat finalment en un acord per a la conformació d'una cooperativa que prestaria serveis al govern provincial, la reubicació en unes noves instal·lacions i la devolució dels mobles i maquinària, que han de pagar-se en un termini de cinc anys. El balanç de la lluita és per tant ambivalent; mentre que les treballadores han mantingut els seus llocs de treballs i s'han fet amb el control de l'empresa, ho fan en condicions més precàries i amb la pressió d'un deute.

Un procés similar va començar recentment a la fàbrica del sector de la fusta *MAM* a principis de juliol, on els treballadors van evitar el buidatge ocupant les instal·lacions des del moment en què se'ls van notificar els acomiadaments. Igual que en els casos de l'empresa tèxtil, de *AGR-Clarín* o *Pepsico*, no es tracta d'un tancament per pèrdues, sinó un reajustament que s'explica almenys per dos elements; la necessitat per part de l'empresa de prescindir del personal de major antiguitat i drets adquirits -el 95 % dels treballadors tenen entre 18 i 45 anys en l'empresa-, i la de redirigir les inversions cap a un altre sector de negoci amb majors expectatives de benefici. L'empresa *MAM* va ser adquirida fa pocs anys pel grup BM, propietari també d'empreses vinculades al petroli, i la nova Direcció pretenia dedicar les instal·lacions a la prestació de serveis petrolers que requereixen menys mà d'obra.

L'ocupació d'aquesta fàbrica, de moment sense que els treballadors es facin càrrec de reprendre la producció, ha possibilitat igual que en anteriors experiències la creació d'un espai de trobada i comunicació entre diferents sectors en lluita. La proximitat amb *Textil Neuquén* i *Zanón/Fasinpat*, en particular, permet situar el conflicte dins d'un fil històric dels quals extreure coneixements i xarxes de suport. Són aquests vincles, entre fàbriques ocupades i altres sectors del moviment popular, i d'experiències autogestionàries entre si, els que possibilitarien evitar l'atomització al mercat pròpia de la producció capitalista, encara sota la forma de l'anomenada "economia social". En aquest sentit, les experiències de vida i treball en comú que es generen a partir d'aquests processos, l'obertura a la resta del moviment, o els debats col·lectius -des del gènere fins a les implicacions ecològiques de la producció- resulten més valuosos que els resultats mesurables en termes d'eficàcia econòmica.

Trobades Internacionals de l'Economia dels Treballadors

Precisament per articular aquests intercanvis i debats van néixer en 2009 les Trobades Internacionals l'Economia dels Treballadors. Es tracta d'esdeveniments organitzats pel Programa *Facultad Abierta* de la Universitat de Buenos Aires i altres organismes acadèmics, com la Universitat Autònoma de Mèxic o l'INCUBIS brasiler, on es donen cita treballadors de la majoria d'empreses recuperades argentines i d'altres països, investigadors acadèmics, militants socials i sindicals i estudiosos de diversos llocs del món, per tractar de crear forts vincles entre les experiències autogestionàries i un discurs compartit a l'altura de la situació socioeconòmica global.

Cal tenir present que el fenomen de les empreses recuperades no és exclusivament argentí, sinó que abasta, encara que amb una extensió més limitada, a la majoria de països llatinoamericans, des de Brasil, on podem trobar experiències com la de la fàbrica *Flaskó*, que incorpora un parc d'habitatges comunitaris per als seus treballadors, fins a Uruguai, Veneçuela o Mèxic. A més, recentment i al caliu de l'última crisi global, el fenomen ha aconseguit també altres continents, donant-se casos a Europa -com l'empresa francesa *Fralib* o la grega *Vio.me*- o a Turquia i Egipte.

Així, fins al moment s'han realitzat cinc Trobades Internacionals a Buenos Aires (2007 i 2009), Ciutat de Mèxic (2011), Joao Pessoa, a Brasil (2013); i Amuay, a Veneçuela (2015). El sisè és a punt d'obrir les seves portes quan s'escriuen aquestes línies a la fàbrica recuperada *Textiles Pigüé*, a l'Argentina. També s'han realitzat diverses Trobades sud-americanes a Centreamèrica i Amèrica del Nord, i dues Euromediterrànies a Marsella (2014) i a Salònica (2016). Aquestes trobades, en les quals han participat també organitzacions espanyoles com l'Institut de Ciències Econòmiques i de l'Autogestió (ICEA), demostren la vitalitat i pluralitat ideològiques existents en el moviment d'empreses recuperades, i la seva voluntat de constituir un pol de reflexió que vagi més enllà de les tendències econòmiques keynesianes que dominen en l'acostament majoritari a l'economia per part de l'esquerra global.

L'autogestió, llavors, es converteix en un marc vivencial i organitzatiu que permet obrir espais a les possibilitats d'entendre la pròpia supervivència econòmica de les diferents experiències disseminades a través del món com una llavor per a la transició necessària a una altra estructura social. Els espais d'intercanvi, així, es multipliquen, tant des d'una perspectiva purament pràctica -generant comerç intern i xarxes de solidaritat productiva entre les recuperades- com des de la tendencial conformació d'una teoria comuna i del comú, a la qual ajuda, a més, la recent publicació de la revista 'Autogestión para otra economía' i de la col·lecció de llibres "Biblioteca la Economía de los Trabajadores", per part del Programa *Facultad Abierta* de la Universitat de Buenos Aires, que permeten pensar col·lectivament les formes de fer créixer i expandir-se a aquest laboratori real d'autogestió.

* *Article de Helios Escalante i José Luis Carretero, membres de l'Institut de Ciències Econòmiques i de l'Autogestió*